

Gingivitis en parodontitis

het meest voorkomende gezondheidsprobleem

Stel dat u een flinke snee in een zoalkussen van uw hond opmerkt. Laat u dit behandelen of laat u het zoals het is? Of stel dat uw hond een vieze wond op zijn rug heeft. Zou u de wond gaan reinigen of doet u het af als een onbelangrijk probleem? Het antwoord is voor de hand liggend; gek genoeg laat de meerderheid van de eigenaren hun hond rondlopen met een (fikse) ontsteking in de mondholte. Waarschijnlijk weet u niet dat parodontale ziekte met stip hét nummer 1 gezondheidsprobleem is bij honden.

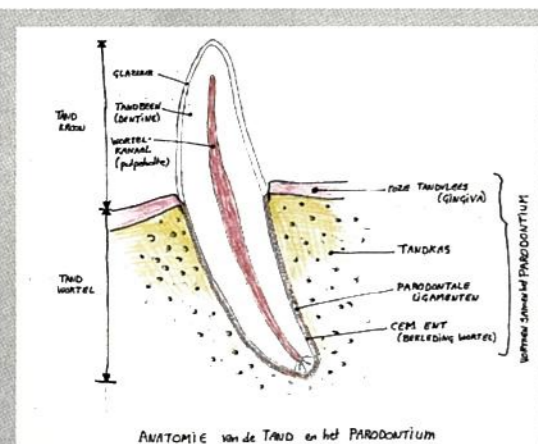
Op een leeftijd van twee jaar heeft circa 80% van de honden al een vorm van parodontale ziekte. Dit kan een ontsteking van het tandvlees zijn (gingivitis) en/of het steunweefsel rondom de tandwortel (parodontitis). De reden dat zoveel honden rondlopen met parodontale

ziekte is omdat de diagnose vaak niet gesteld wordt. Dit komt voor een deel omdat er onvoldoende aandacht aan het gebit gegeven wordt, maar ook omdat de ernst van de ziekte aan de buitenzijde niet altijd zichtbaar is. Doordat het niet herkend wordt, blijft de ziekte onbe-

Kader A: Anatomie van de tand in tekening, foto en dentale röntgenfoto

Op de afbeelding is een doorsnede van een tand te zien met de benoeming van de verschillende onderdelen. Kroon: zichtbare deel van de tand, boven het tandvlees. Wortel: onzichtbaar onder het tandvlees, omgeven door steunweefsel (het parodontium). Glazuur: bedekt de tandkroon. Dentine: tandbeen. Wortelkanaal: de binnenste holte gevuld met zenuwen en bloedvaten. Gingiva: het tandvlees. Cement: bedekt de wortel van de tand onder het tandvlees. Parodontale ligamenten: hiermee zit de tand vast in de tandkas. Tandkas: uitsparing in het kaakbot voor de wortel. Parodontium: wordt gevormd door de gingiva, het cement, de parodontale ligamenten en de tandkas.

Op de foto is de grote knipkies in de onderkaak te zien met gezond bleekroze tandvlees. Op de dentale röntgenfoto is de situatie onder de tandvleesrand te zien: het kaakbotweefsel van de tandkas sluit mooi aan op de wortels van de kies; er zijn geen aanwijzingen voor horizontaal of verticaal botverlies.

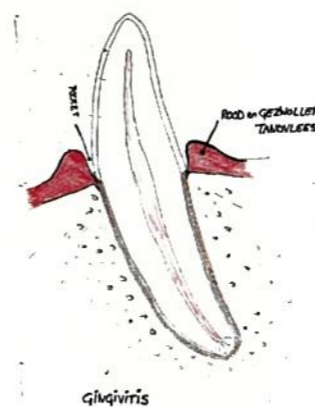

handeld en dus voortbestaan. Hierdoor treden er niet alleen in de mondholte ernstige ontstekingen op, maar is er door uitspreiding van de bacteriën ook een risico voor de rest van het lichaam. Bent u inmiddels geïnteresseerd in parodontale ziekte? Ik leg het u graag verder uit!

Parodontale ziekte kan ingedeeld worden in twee opeenvolgende stadia: gingivitis en parodontitis.

1) *Gingivitis*. Dit betekent letterlijk 'ontsteking van het tandvlees' en is herkenbaar aan de zwelling en roodverkleuring van het tandvlees. Gingivitis (kader B) wordt veroorzaakt door de bacteriën in de tandplak. Dit is het eerste stadium van parodontale ziekte en gelukkig is dit stadium nog omkeerbaar, in tegenstelling tot stadium twee: parodontitis. De therapie is even simpel als doeltreffend: als de bacteriën worden verwijderd door professioneel te reinigen en uitgebreid te poetsen, dan zal het tandvlees uiteindelijk genezen van de ontsteking.

Kader B: Tand met gingivitis

Op de afbeelding is een doorsnede van een tand te zien met kenmerken van gingivitis. Ook op de foto van de kiezen in de bovenkaak is gingivitis te zien: het tandvlees is rood en gezwollen en bij

aanraking bloede het tandvlees snel. Op een dentale röntgenfoto zou het kaakbotweefsel van de tandkas mooi aansluiten op de tand, zoals in het kader A (links); bij gingivitis is namelijk nog geen sprake van horizontaal of verticaal botverlies. Vaak is er bij dieren met gingivitis al wel sprake van 'stank uit de bek'.

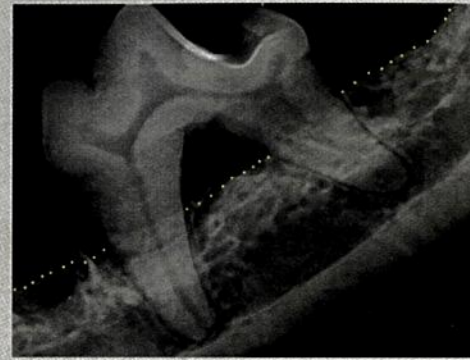
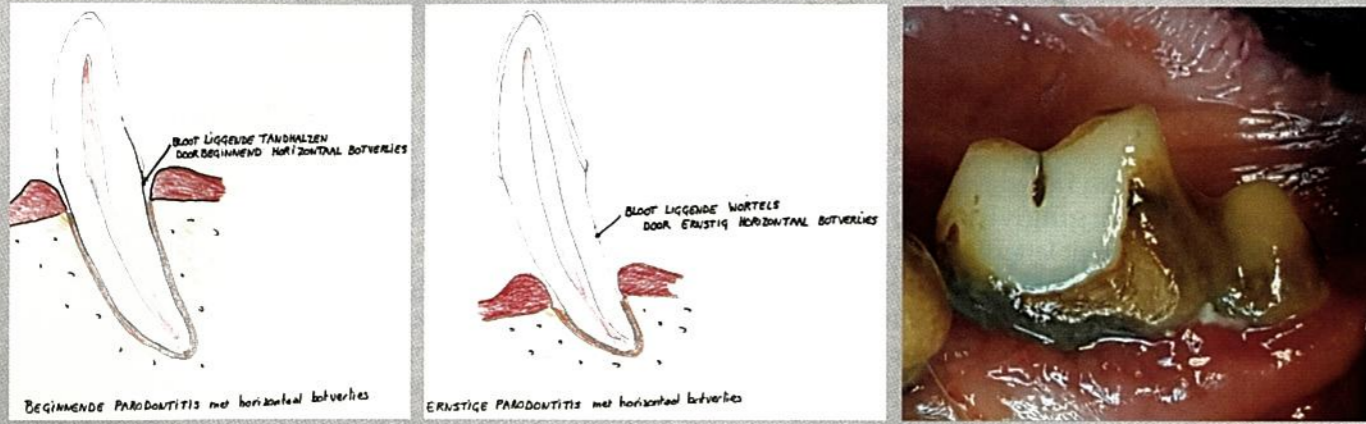
2) *Parodontitis*. Dit betekent letterlijk 'ontsteking van het steunweefsel rondom de tand'. Dit is het tweede stadium van parodontale ziekte en volgt de gingivitis op. Het steunweefsel rondom de tand houdt de tand of kies in de kaak. Het wordt gevormd door het tandvlees, de parodontale ligamenten, het cement om de wortel en de benige tandkas. Parodontitis is het resultaat van de ontstekingsreactie op de bacteriën in de tandplak die onder de rand van het tandvlees terecht zijn gekomen. Dit kan gebeuren als gingivitis (het eerste stadium) niet op tijd wordt behandeld. Door zwelling van het tandvlees ontstaat er een opening (pocket) tussen het tandvlees en de tand waar de aanwezige bacteriën zich kunnen nestelen en van daaruit de diepte ingaan en het steunweefsel kapot maken. De ontsteking die de bacteriën veroorzaakt maakt de parodontale ligamenten kapot, vreet de tandkas op en tast het cement rondom de wortels aan. Op deze manier gaat de destructie van weefsel steeds verder de diepte in richting wortelpunt tot (in het eindstadium) de tand zo los zit, dat deze uitvalt.

bacteriën vanuit een parodontitis kunnen terechtkomen in de lever, nieren, het hart en de longen

Hoe eerder parodontitis behandeld wordt, hoe beperkter de schade blijft. Helaas is de schade bij parodontitis niet omkeerbaar. De ontsteking van het parodontium kan echter wel gestopt worden door middel van een parodontale behandeling. Met een parodontale behandeling moet niet te lang gewacht worden. Hoe dieper de parodontitis zit, hoe moeilijker het technisch is om de ontsteking volledig te verwijderen.

Parodontitis kan zich globaal op twee manieren presenteren bij een tand. Er kan sprake zijn van verval van steunweefsel met horizontale botverlies, teruggetrokken tandvlees en zichtbare tandwortel (Kader C). Of er kan sprake zijn van verval van steunweefsel met verticaal botverlies, behoud van tandvlees, maar met een diepe pocket (Kader D). De eerste vorm is vaak met het blote oog herkenbaar (mits er niet teveel tandsteen omheen zit), de tweede vorm vaak niet. Het is dus, bij het bekijken van een gebit, niet mogelijk om op voorhand de ernst van de parodontale schade in te schatten. Belangrijk om te vermelden is dat beide vormen van parodontitis kunnen voorkomen bij één en dezelfde tand of kies.

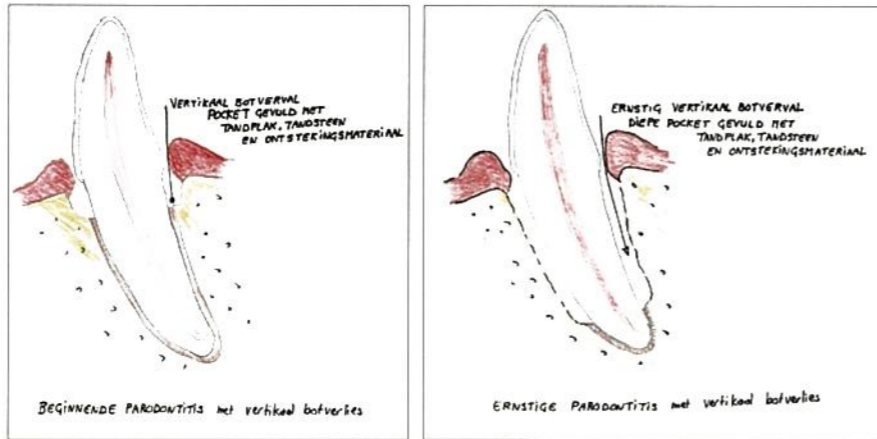
kader C: Tand aangetast door parodontitis met horizontaal botverlies

Op de afbeeldingen zijn doorsnedes van een tand te zien met kenmerken van beginnende en ernstige parodontitis met horizontaal botverlies en teruggetrokken tandvlees.
 Op de foto was dit nog niet zichtbaar door de enorme hoeveelheid tandsteen die zich gevormd had om de grote knipkies van de onderkaak.
 Op de dentale röntgenfoto van deze kies zijn de kenmerken van parodontitis met horizontaal botverlies (gele stippellijn) daarentegen wél goed te zien.

Kader D: Tand aangetast door parodontitis met verticaal botverlies

Doorsnedes van een tand met kenmerken van parodontitis met beginnend en ernstig verticaal botverlies. Op de foto van de grote knipkies in de onderkaak valt de gingivitis en het tandsteen op, maar is de parodontitis niet zichtbaar. Pas op de dentale röntgenfoto van deze kies is duidelijk te zien dat het parodontium rondom de rechter wortel is aangetast door parodontitis (rode stippellijn). Al het omliggende botweefsel, parodontale ligamenten en cement is verdwenen door de ontsteking: de rechter wortel hangt los in de kaak.

Miljarden bacteriën in de tandplak: de oorzaak van parodontale ziekte

Parodontale ziekte wordt veroorzaakt door bacteriën in de tandplak. In 1 gram tandplak zitten wel 1 miljard bacteriën! Tandplak is (net als bij de mens) een dunne kleverige laag op het oppervlak van de tand welke bijna volledig bestaat uit bacteriën. Tandplak hecht zich binnen 24 uur aan schoongepoetste tanden. Dat is ook de reden waarom wij onze tanden dagelijks moeten poetsen. Dat de aanwezige bacteriën uiteindelijk een ontsteking kunnen veroorzaken heeft te maken met een verandering in het type bacteriën in de tandplak. Als het tandvlees ontstoken raakt, zwelt het op en kunnen bacteriën gemakkelijk onder het tandvlees terecht komen. Bij parodontitis zullen bacteriën ontstekingsreacties uitlokken die het steunweefsel kapot maken en de ontsteking zal als een sneeuwbal steeds verder de diepte in gaan. In dit stadium heeft tanden poetsen of het schoonkrabben van het tandglazuur geen effect meer op de zich voortschrijdende ontsteking in de diepte. De ontsteking zit immers verborgen onder het tandvlees, daar waar we niet kunnen komen met de tandenborstel. Alleen een uitgebreide parodontale behandeling onder het tandvlees kan de ontsteking verwijderen zodat het weefsel kan genezen.

Waarom krijgt de een wél last van parodontitis en de ander niet?

Een parodontitis wordt altijd vooraf gegaan door een gingivitis. Maar niet iedere gingivitis zal leiden tot een parodontitis. De reden waarom de ene hond wél en de andere hond geen last heeft van parodontitis hangt af van de gevoeligheid voor het ontstaan van parodontitis. Dit heeft onder andere te maken met de typen bacteriën die onder het tandvlees terecht zijn gekomen én met de reactie van het lichaam op de afvalproducten van deze bacteriën. Hoe heftiger de reactie, hoe groter de destructie. Ernstige lokale gevolgen veroorzaakt door parodontitis: de pathologische fractuur van de onderkaak en de oro-nasale fistel. Naast het feit dat parodontale ziekte kan leiden tot het verlies van een tand, kan het ook ernstige gevolgen hebben voor het omliggende weefsel in de mondholte. Een goed voorbeeld van parodontitis met ernstige gevolgen is de pathologische fractuur van de onderkaak. Een pathologische fractuur wordt gedefinieerd als een fractuur die ontstaat door een al bestaande lokale verzwakking van het betreffende bot. Deze afwijking zien we het vaakst bij de kleinere rassen (toy-breed), voornamelijk omdat bij dit formaat hond de kiezen in de onderkaak relatief groot zijn ten opzichte van de kaak en daardoor de gevolgen van een ernstige parodontitis de onderkaak over de volle breedte kan verzwakken. Bij ernstige aantasting van het steunweefsel rondom de wortels van deze kiezen is er vaak nog maar weinig kracht nodig om de verzwakte kaak uiteindelijk te breken.

Dentale röntgenfoto van een pathologische fractuur in de onderkaak. Door verregaande parodontitis rondom de linker wortel van de grote knipkies is er veel verlies van kaakbotweefsel (horizontaal én verticaal botverlies). De onderkaak was zo ernstig verzwakt geraakt dat deze na gering trauma gefractureerd is.

Een ander voorbeeld van lokale ernstige gevolgen door parodontitis wordt gezien bij de kleine oudere hond met een relatief lange snuit (zoals de Teckel). Bij deze hond treedt relatief vaak een parodontitis op aan de binnenzijde van de grote hoektanden van de bovenkaak, waarbij de ontsteking zich steeds verder de diepte 'invreet'. Aangezien de hoektand een zeer lange wortel heeft die reikt tot ver in de neusholte, zal bij het wegvreten van de tandkas een open verbinding ontstaan tussen de mondholte en de neusholte. Zo ontstaat er een chronische ontsteking in de neusholte. De diagnose kan alleen onder narcose gesteld worden. De pocketmeter wordt aan de binnenzijde van de hoektand in de parodontale ruimte geplaatst en verdwijnt soms volledig in een (door verticaal botverlies ontstane) diepe pocket. In het eindstadium zal de hoektand los komen te zitten en uitvallen. Op dat moment is er een grote open verbinding tussen mondholte en neusholte: de oro-nasale fistel.

Foto van een Teckel met een open verbinding tussen de neusholte en de mondholte (oro-nasale-fistel, zie gele pijl), op de plek waar de hoektand heeft gezeten. Bij deze hond was het steunweefsel rondom de hoektand door parodontitis zodanig aangetast dat de hoektand los kwam te zitten en uit de mond is gevallen.

De gevolgen van parodontale ziekte op organen elders in het lichaam

Naast de gevolgen van parodontale ziekte in de mondholte kunnen er ook elders in het lichaam ontstekingen ontstaan. De ontsteking van het tandvlees en het parodontale weefsel zorgen ervoor dat de afweer vanuit het lichaam de strijd aangaat met de bacteriën in de mondholte. Echter, deze bacteriën kunnen via dezelfde weg terug vanuit de mondholte ook het lichaam in gaan. Het is bekend dat bacteriën vanuit een parodontitis terecht kunnen komen in de lever, nieren, het hart en de longen. Naast de schadelijke gevolgen die bacteriën zelf in het lichaam geven, zal de reactie van het lichaam op de aanwezigheid van deze bacteriën óók weer schade geven.

De behandeling: een professionele gebitsreiniging - onder narcose!

Een professionele gebitsreiniging bestaat uit meerdere stappen.

- 1) Inspectie van het gebit voor het reinigen
- 2) Reinigen gebit BOVEN de tandvleesrand (dus eigenlijk het reinigen van het tandglazuur).
- 3) Reinigen van het gebit ONDER de tandvleesrand. Dit is voor het huisdier de belangrijkste stap! In het geval van gingivitis worden de bacteriën in de tandplak die gingivitis veroorzaken, verwijderd. Alleen met deze stap kan gingivitis genezen. Parodontitis is een ontsteking van het steunapparaat van de tand. Het steunweefsel (kaakbot, parodontale ligamenten, tandvlees en het cementum) raakt ontstoken en komt in verval. Tijdens de professionele gebitsreiniging wordt al het tandplak, tandsteen en ontstoken weefsel in de diepte uiterst secuur verwijderd. Het moge duidelijk zijn dat dit een zeer tijdrovende behandeling is.
- 4) Polijsten van het gebit, boven en onder de tandvleesrand
- 5) Uitgebreid spoelen van de pockets met een desinfecterende (Chloorhexidine) oplossing
- 6) Controle met pocketmeter van alle tanden en kiezen
- 7) Dentale röntgenfoto's, indien noodzakelijk
- 8) Chirurgisch verwijderen van tanden & kiezen die te ernstig zijn aangetast. Bij té diepe pockets is het niet mogelijk om in de diepte alle wortels rondom te reinigen en dus lukt het niet om de ontsteking te verwijderen. In dat geval is het voor de behandeling van het huisdier beter om de betreffende tand of kies chirurgisch te verwijderen. Dit gebeurt natuurlijk alleen indien dit noodzakelijk is en altijd in overleg met de eigenaar.

Foto's van het polijsten, meten van de pockets en het maken van een dentale röntgenfoto.

En dan moet ú aan de slag!

Na deze professionele reiniging zal het gebit alleen schoon blijven als u het vervolgens dagelijks gaat poetsen (net als bij onszelf!). Hiermee wordt de tandplak dagelijks verwijderd en daarmee het opnieuw ontstaan van een gingivitis voorkomen. Alleen op deze manier blijft het gebit gezond!

Narcose-vrije gebitsreiniging?

Narcose-vrije gebitsreiniging wordt helaas steeds vaker gepromoot als een alternatief om bijvoorbeeld de kosten van een behandeling te drukken of om het zogenaamde narcose-risico te vermijden. Dit is medisch én ethisch gezien een zeer slechte ontwikkeling. Het is voor de persoon die deze 'reiniging' uitvoert namelijk onmogelijk om alle parodontale afwijkingen te diagnosticeren, laat staan dat er überhaupt een parodontale behandeling onder de tandvleesrand uitgevoerd kan worden zonder narcose: er is eenvoudigweg geen huisdier die dit zal toelaten. Narcose-vrije gebitsreiniging leidt slechts tot het cosmetische schoonkrabben van het tandglazuur terwijl de aanwezige infectie en ontsteking onder de tandvleesrand en de daaruit voortkomende pijn voor het huisdier niet behandeld worden.

Dit ernstig vervuild gebit werd al jaren met een krabbertje 'gereinigd'. De hond werd aangeboden voor consult omdat hij niet meer wilde eten. Tijdens de professionele gebitsreiniging bleek dat er sprake was van ernstige parodontitis met veel botverval. Uiteindelijk zijn er meerdere tanden en kiezen chirurgisch verwijderd om weer een gezonde en pijnvrije mondholte te creëren.

Daarmee is deze zogenaamde 'behandeling' niet alleen ineffectief, ook wordt op deze wijze het dierwelzijn geschaad. Bovendien wordt de eigenaar van het huisdier misleid met het idee dat er een goede gebitsreiniging heeft plaatsgevonden terwijl de aanwezige infectie en ontsteking (die juist belangrijk zijn om te behandelen) blijven voortbestaan. De juiste professionele gebitsreiniging dient onder narcose te gebeuren door een dierenarts met voldoende tandheelkundige kennis en kunde!

Tot slot:

Het is mijn hoop dat u, na het lezen van dit artikel, nog eens kritisch naar het gebit van uw hond kijkt. Opmerkingen als 'het kan nog wel even wachten' kunnen slechte raadgevers zijn voor het dierwelzijn. Een gingivitis dient zo snel mogelijk behandeld te worden: er is dan per slot van rekening nog geen onomkeerbare schade. Bovendien is het aan de buitenkant niet altijd zichtbaar hoeveel ontsteking er aanwezig is in het parodontium van het gebit. En als u het gebit van uw hond laat reinigen, zorg dan dat dit professioneel gebeurt door een dierenarts met kennis van zaken! Alleen op deze manier weet u zeker dat uw huisdier goed geholpen wordt! ■

Mocht u naar aanleiding van dit artikel nog vragen hebben, dan nodig ik u uit om mij een mail te sturen. Ook bij andere vragen over het gebit van uw huisdier kunt u mij mailen. Het bijsluiten van enige foto's ter verduidelijking van de situatie is altijd handig.

Lies Paardekooper
Tandheelkundig dierenarts
AniCura Dierenziekenhuis Tilburg
Lies.paardekooper@anicura.nl